

9 MART 1971 DARBE GİRİŞİMİNİN PROGRAMI

31 Ocak 2026

Yıldırım Koç

Türkiye 1960'lı yıllarda toplumun her kesiminde bir politikleşme yaşadı. 27 Mayıs 1960 Devrimi sonrasında kabul edilen 1961 Anayasasının getirdiği özgürlük ortamı, birçok konunun ilk kez tartışmaya açılmasını, Türkiye'nin özellikle ABD'ye artan bağımlılığının eleştirilmesini, farklı programlarla sorunları aşma çabalarının gündeme gelmesini sağladı.

27 Mayıs 1960 Devrimi ve 20/21 Mayıs 1963 Talat Aydemir Darbe Girişimi, sivillerin katkısı olmadan subayların gerçekleştirdikleri eylemlerdi. 1960'lı yılların sonlarına doğru, bu kez Doğan Avcıoğlu ve bazı arkadaşlarının da içinde olduğu bir darbe girişimi örgütlendi.

Madanoğlu Cuntası veya 9 Mart 1971 girişimi olarak anılan bu örgütlenme, son aşamada bu işin başını çeken Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur ve Kara Kuvvetleri Komutanı Faruk Gürler'in müdahaleden vazgeçmesi üzerine başarısızlıkla sonuçlandı.

9 Martçıların programı, 1960'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin az gelişmiş ülkelerde uygulamaya çalıştığı ve kökleri Komünist Enternasyonal'in 1920 yılı Temmuz-Ağustos aylarındaki 2. Kongresi'nde sömürgeler konusunda kabul edilen tezlere kadar uzanan "sosyalizme yönelik kapitalist olmayan yol" çizgisindeydi. Nitekim, Amerikan Merkezi İstihbarat Örgütü CIA ajanı Ruzi Nazar, 9 Mart girişiminin arkasında Sovyetler Birliği'nin olduğunu iddia etmiş, ancak bu konuda ortaya bir belge koymamıştır. (Önder Ece, *9 Mart 1971 Türkiye'de Sol Darbe Teşebbüsü*, Kopernik Yay., İstanbul, 2021;174) Bu işin arkasında hangi gücün olduğu bilinemez, ancak 9 Martçıların anayasa taslağının (programının) Sovyetler Birliği'nin bu dönemdeki dış politika amaçlarına uygun olduğu görülebilir. Sovyetler Birliği, 1960'lı yıllarda bu yolu benimseyen ülkelerin milliyetçiliğinden de rahatsızlık duymuyordu. Nitekim, Önder Ece, bu programın "sol Kemalist veya Kemalist-Sosyalist" olduğunu belirtmektedir (Ece,2021;188). Devrim Anayasası'nın Doğan Avcıoğlu ve Cemal Reşit Eyüboğlu tarafından hazırlandığı bilinmektedir (Ece,2021,123). Doğan Avcıoğlu 1963 yılından itibaren "kapitalist olmayan kalkınma yolu" anlayışını benimsiyordu ve Devrim Gazetesi'nin son sayılarında da bu konuyu ele almıştı.

9 Martçıların "Türkiye Cumhuriyeti Devrim Anayasası" esasında girişimin programı niteliğindedir.

Bu metin ilk olarak 12 Mart 1971 darbesinden sonra, 9 Mart darbe girişiminin önderlerinden olduğu gerekçesiyle emekliye sevk edilen Tümgeneral Celil Gürkan tarafından, 1986 yılında yayımlanan anılarında yer aldı (Celil Gürkan, *12 Mart'a Beş Kala*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1986;231-249). "Devrim Anayasası" daha sonra bu konuda yazılmış diğer çalışmalarda da yayımlandı.

9 Martçıların Türkiye Cumhuriyeti Devrim Anayasasının bazı bölümleri aşağıda sunulmaktadır:

M.2- Türkiye Cumhuriyeti, Devrim ilkelerine dayanan halkçı, devletçi, lâik, millî ve sosyal devrimci bir devlettir.

M.3- Türkiye Devleti, ülkesi ve ulusu ile bölünmez bir bütündür. Resmi dil Türkçedir. Başkent Ankara'dır.

M.4- Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Ulusunundur. Ulus, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması hiçbir kişiye, zümreye ya da sınıfa bırakılamayacağı gibi, Devrim ilkelerine de aykırı olamaz.

M.38- Kamu hizmetinde, Devrim ilkelerini benimsemeyen ve devrime aykırı tutum ve davranışta bulunan memur çalıştırılmaz.

İLKELER:

Madde 47 - Herkese imkân ve fırsat eşitliği sağlanarak; ekonominin toplumsal bütünlük, dengelilik ve eşitlik çerçevesi içinde geliştirilmesi, Devletin görevi olup; kişi bu amaca ulaşmada ödevlidir.

Kişinin ekonomik hakları, bu ödev sonucu ulusal gelire katkıda bulunduğu yerde başlar ve o oranda gelişir.

Sömürünün her çeşidi yasaktır.

Sosyal güvenlik asıl olup, Devletin koyacağı esaslara göre, çalışanlar için çalışma koşullarına; hastalık, küçüklük ve kocamışlık nedeni ile çalışamayanlar için de, kanun hükümlerine göre düzenlenir.

Devlet herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmesini ve tıbbi bakım görmesini gerçekleştirmekle görevlidir.

Sermaye, ulusal ekonominin hizmetinde olup; kullanılması, kamu yararı ve halkın ekonomik haklarına aykırı olamaz.

Devlet, ülke çapında bir yerleşme ve sosyal mesken politikası uygulamak ve bunun için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

AİLE VE ÇOCUĞUN KORUNMASI:

Madde 48 - Aile, Türk toplumunun temelidir. Ailenin ve çocuğun korunması ve devrimci ilkelerle geliştirilmesi Devletin başlıca görevidir. Yöntemi, kanunla düzenlenir.

TOPRAK VE TARIM DEVRİMİ:

Madde 50 - Devlet toprak ve tarım devrimini bir bütün halinde ele alır ve gerçekleştirir. Toprağın verimli olarak işletilmesini sağlamak ve topraksız ya da yeter toprağı olmayan çiftçiye toprak tahsis etmek amacıyla gereken tedbirleri alır.

Devlet, üretimi artırmak için, her alanda kooperatifçiliği geliştirir ve gözetir.

EKONOMİNİN DÜZENLENMESİ:

Madde 51 - Tüm ekonomik olanaklar, toplumsal yapıyı güçlendirecek, halkı harcadığı emek ve ulusal ekonomiye katkısı oranında yararlandıracak şekilde düzenlenir.

Temel sanayi, ulaştırma, enerji ve doğal kaynaklar ve ormanlar Devletin mülkiyetindedir. Bunlar, ancak Devletin eliyle işletilebilir. Devlet, bunların toplum yararına ve etkin olarak işletilmesi için gereken tedbirleri alır.

Diğer ekonomik kuruluşların da sahipleriyle, fikir ve beden işçilerinin yönetiminde toplumsal yapıyı güçlendirecek ve adil bir gelir dağılımını gerçekleştirecek biçimde çalışması esastır. Yöntemi kanunla düzenlenir.

Dış ticaret, bankacılık ve sigortacılık Devletleştirilir. Devlet, iç ticaret alanında da, toplum yararının gerektirdiği tedbirleri alır.

KALKINMANIN PLANLANMASI, PLAN:

Madde 52 - Ekonominin tümünü kapsayan ve bağlayan plan esastır. Ancak, her ekonomik kuruluş, ana kalkınma planı çerçevesi içinde, kuruluşun ihtiyaç ve verimlilik dengesini gözeterek, planını kendisi yapar.

Devlet Planlama Teşkilatı, ana planın devrim ilkelerine göre yapılması ve ekonomik kuruluşların planlarının, ana plana uygunluğunun kontrolü, uygulamasının denetim ve gözetimi ile görevlidir.

ÇALIŞMA HAYATI:

Madde 53 - Çalışma, sağlık durumu uygun bütün vatandaşlar için bir hak, bir ödev ve bir şereftir.

Çalışma koşulları ve olanakları ile, çalışanların sendika ve sosyal güvenlik hakları kanunla düzenlenir.

İş hayatının düzenlenmesinde, genel plan hedefleri içinde, kalkınmayı çabuklaştırıcı ve kalkınmaya katkıda bulunucu tedbirler alınır.

Emeğin ulusal gelire katkı oranında ve ekonominin oluşumuna etkisi ölçüsünde değeri vardır. Emek israf edilemez.

İLKELER:

Madde 54 - Herkes, öğrenim ve eğitim hakkına sahiptir.

İlköğretim, bütün Türk vatandaşları için zorunludur.

Eğitim ve öğretim her kademedede parasızdır. Devlet, eğitim ve öğretimde halkın her kesimini devrim ilkelerini ve insanca yaşamının önemini anlayacak bir düzeye getirmeyi ve yurt kalkınmasına yararlı kişiler yetiştirmeyi hedef alır.

Öğretim, milli ekonominin eleman ihtiyacına ve çeşitli kesimlerin istihdam kapasitesine göre Devletçe planlanır.

DİN İŞLERİ:

M.55- Özel din eğitimi yapılamaz. Din eğitiminin nitelik ve kapsamı, Devletçe düzenlenir.

Din eğitiminin nitelik ve kapsamı, Devrimin ilke ve amaçlarına ve lâiklik ilkesi ile kişinin vicdan özgürlüğüne aykırı olamaz.”

“M.61- Türk Devletine Yurttaşlık bağı ile bağlı herkes, Türktür.”

DEVİRİM PARTİSİ:

Madde 63 - Yönetimi, Türk toplumunu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak amacıyla; Devrimci bir kadro yaratarak, bu kadroya devretmek üzere ele alan Devrim İradesi; Devrimi hedefinden saptırmayacak ve Atatürk ilkelerini çağdaş düşünce ve bilim ışığında yorumlayarak uygulamayı ülkü edinen bir Devrim Partisi kurulmasını sağlar.

Devrim Partisi, yukarıda belirtilen ilkelere göre yetişmiş bir kadro ile ve halk içinde örgütlenerek en kısa zamanda kurulur.

Yargılama ve Beraat

Doğan Avcıoğlu ve bazı arkadaşlarının da içinde olduğu 9 Martçılar, son anda Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur ve Kara Kuvvetleri Komutanı Faruk Gürler'in darbeden vazgeçmesi sonrasında başarısız kaldı. Devrim Gazetesi'nin son sayısı 27 Nisan 1971 tarihinde yayımlandı, Doğan Avcıoğlu ve

arkadaşları gözaltına alınarak işkenceden geçirildi ve 7 Temmuz 1971 tarihinde tutuklandı. Daha sonra İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde Cemal Madanoğlu, Osman Köksal, Doğan Avciođlu, İlhami Soysal, Cemal Reşit Eyüboğlu, İlhan Selçuk, Raif Ertem, Doğan Erdoğan, Ali Sirmen, Ahmet Güryüz Ketenci, Altan Öymen, Armađan Anar ve diğer bazı kişiler hakkında dava açıldı. Sanıkların tutukluluğu 1971 yılı Aralık ayında sona erdi. Doğan Avciođlu, İlhami Soysal, Cemal Reşit Eyüboğlu, İlhan Selçuk 28 Aralık 1971 tarihinde serbest bırakıldı. Diğer sanıkların çoğu da 11 Aralık 1971 günü serbest kaldı. (*Madanoğlu Dosyası*, Töre-Devlet Yayınları, Ankara, 1973)

1973 yılında başlayan yargılama, tüm sanıkların beraat ettirilmesiyle 2 Ekim 1974 tarihinde sona erdi.